

Ключевые слова: инвестиционное кредитование, инновационная деятельность, инвестиционное кредитование инновационной деятельности, инвестиционный риск, категории инвестиционного риска.

Demchysyak N.B. Estimation of Risks in the Process of Investment Crediting of Innovative Activity in Ukraine

Economic maintenance of the investment crediting, its features and role in realization of innovative projects are identified. The essence of innovative activity in obedience to a current legislation is exposed. The concept of the investment crediting of innovative activity and its peculiarities in the conditions of Ukraine's economy are considered. The types of investment risks in a modern market economy are classified. Methodical going to the estimation of investment risks is offered. The expediency of taking into account factors of economic, political, legal and social instability in the process of estimation of investment risk is reasonable; its separate categories are considered and described.

Key words: investment crediting, innovative activity, investment crediting of innovative activity, investment risk, investment risk categories.

УДК 338.2

Асист. В.В. Гуменюк – НУ "Львівська політехніка"

ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Використано дослідження легкості ведення бізнесу та розміру тіньової економіки держав світу. За допомогою регресійного моделювання виявлено три сфери регулювання, від яких залежить розмір частки нелегального підприємництва: міжнародна торгівля, кредитування, оподаткування. Вони чинять 92 % впливу та формують 85 % розміру нелегального підприємництва. Визначено ступінь впливу кожного фактора: найвищий – Міжнародна торгівля, далі – Кредитування та Оподаткування. Таким чином, для зменшення частки нелегального підприємництва, потрібно реформувати регулювання визначених сфер бізнесу.

Ключові слова: частка нелегального підприємництва, сфери регулювання підприємництва, легкість ведення бізнесу, початок бізнесу, міжнародна торгівля, кредитування, закриття бізнесу, оподаткування, захист інвестора, реєстрація власності, забезпечення контрактів, найм робітників, коефіцієнт регресії, коефіцієнт кореляції, коефіцієнт детермінації, коефіцієнт еластичності.

Постановка проблеми. Зменшення частки нелегального підприємництва є надважливим завданням для урядів всіх країн світу та, особливо, України. За даними австрійського економіста Фрідріха Шнайдера, в Україні воно становить 46 % офіційного ВВП, перебуваючи на 153-му місці серед 162 країн. При цьому, середня по світу частка становить 33 %. [1]. Однак під час планування відповідних заходів не використовується науковий підхід для визначення причин існування нелегального підприємництва та заходів для їх подолання. Це зумовлює низьку результативність державного регулювання легалізації підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про активні пошуки та розроблення заходів із легалізації підприємництва вітчизняними вченими І. Мазур [6], З.С. Варналій, А.Я. Гончарук, Я.А. Жаліло [3], В. Мандибур [7], та державними інституціями [9]. Недоліком багатьох джерел, особливо правових, є практика визначення причин нелегального підприємництва на рівні загальноприйнятих гіпотез, без належного обґрунтування.

Визначення цілей дослідження. Для забезпечення ефективності легалізації необхідно: 1) за допомогою наукових методів виявити фактори, що чинять вплив на розмір нелегального підприємництва; 2) визначити ступінь впливу кожного фактора; 3) визначити напрямки легалізації підприємництва.

Виклад основного матеріалу. Очевидно, що основою зменшення частки нелегального бізнесу є системне усунення головних його чинників. Для їх виявлення доцільно скористатися економіко-математичним моделюванням, на основі інформації щодо часток "тіньової економіки" Ф. Шнайдера [1] та рейтингу легкості ведення бізнесу Всесвітнього банку [2]. Останній є зведеним показником, що складається з рейтингів факторів, які є достатньо вичерпним переліком окремих сфер регулювання підприємництва (сфер бізнес-середовища): початок бізнесу (ПБ), міжнародна торгівля (МТ), кредитування (Кр), закриття бізнесу (ЗБ), оподаткування (Оп), захист інвестора (ЗІ), реєстрація власності (РВ), забезпечення контрактів (ЗК), найм робітників (НР). Для аналізу використана вибірка з 35 держав з різних регіонів світу, які мають однотипну, переважно ринкову, модель регулювання економіки.

Для визначення характеру впливу на нелегальний сектор вказаних факторів бізнес-середовища, застосовують регресійну модель [5]

$$ЧНП = b_0 + b_1 \cdot x_1 + \dots + b_n \cdot x_n$$

де: ЧНП – частка нелегального підприємництва; x – рейтинг окремих показників легкості ведення бізнесу; b_0, \dots, b_n – коефіцієнти регресії, які вказують розрахункову залежність ЧНП від x .

Вона дає змогу серед факторів легкості ведення бізнесу виокремити статистично значущі, які чинять вплив на розмір нелегального підприємництва держав вибірки. При цьому, визначають:

- коефіцієнти регресії;
- коефіцієнт кореляції – ступінь (від 0 до 1) та характер впливу ($r > 0$ – прямий, $r < 0$ – обернений);
- коефіцієнт детермінації – показує, яка частка нелегального бізнесу зумовлена факторами.

Для визначення факторів, що чинять значущий вплив на ЧНП, треба побудувати регресійну модель з такою послідовністю кроків:

1. Крок 1 – визначення статистично значущих факторів впливу бізнес-середовища на ЧНП.
2. Крок 2 – побудова комплексної, багатофакторної моделі, впливу факторів бізнес-середовища на ЧНП;
3. Крок 3 – визначення пріоритетних факторів легалізації підприємництва.

Крок 1. Для відбору статистично значущих факторів легкості ведення бізнесу, проведено розрахунки залежності частки нелегального підприємництва від кожного фактора (однофакторна регресійна модель). За розрахунками виявлено два статистично незначущих факторів за критерієм Ст'юдента, та Фішера – Снедекора: забезпечення контрактів; найм робітників.

Решта факторів мають середній, сильний та високий вплив на ЧНП ($r = 0,44-0,85$) та формує від 20 % до 72 % НЕ:

- міжнародна торгівля: $ЧНП = 13,63 + 0,19 \times МТ$;

- початок бізнесу: $ЧНП = 10 + 0,2 \times ПБ$;
- закриття бізнесу: $ЧНП = 16,01 + 0,16 \times ЗБ$;
- оподаткування: $ЧНП = 12,01 + 0,14 \times Оп$;
- кредитування: $ЧНП = 15,8 + 0,18 \times Кр$;
- захист інвестора: $ЧНП = 16,3 + 0,13 \times ЗІ$;
- реєстрація власності: $ЧНП = 17,19 + 0,1 \times РВ$.

Крок 2. Для зменшення обсягів нелегального підприємництва необхідно вдосконалити бізнес-середовище за факторами, що формують найбільшу його частку. При цьому варто врахувати, що вказані фактори також можуть впливати та нівелювати вплив один одного. Отже, формуємо семифакторну модель із статистично значущих факторів, визначених однофакторним моделюванням:

$$ЧНП = 8,22 + 0,139 \times МТ + 0,016 \times ПБ + 0,019 \times ЗБ + 0,024 \times Оп + 0,066 \times Кр + 0,007 \times ЗІ + 0,014 \times РВ$$

Результати семифакторного моделювання визначили наявність зазначеної вище проблеми комплексного впливу (мультиколеніарність), що призводить до наявності тільки двох статистично значущих факторів (Міжнародна торгівля та Кредитування). Для формування статистично значущої моделі, видаляємо по одному найменш статистично значущому фактору, кожен раз повторюючи розрахунки [4]. За результатами моделювання отримано трифакторну модель:

$$ЧНП = 8,97 + 0,151 \times МТ + 0,036 \times Оп + 0,088 \times Кр$$

Показники моделі наведено в таблиці.

Табл. Трифакторна модель впливу на частку нелегального підприємництва

Фактор	Коефіцієнти регресії	t-статистика	Коефіцієнт кореляції	Коефіцієнт детермінації	F-статистика	Статистична значущість моделі
ЧНП	8,97	5,70	0,92	0,84	56,07	З довірчою ймовірністю 0,90 модель є значущою
Міжнародна торгівля	0,151	7,94				
Кредитування	0,088	3,60				
Оподаткування	0,036	1,84				

Значуще впливають на розмір нелегального підприємництва:

- міжнародна торгівля та кредитування – з довірчою ймовірністю 0,95;
- оподаткування з довірчою ймовірністю 0,90.

За критерієм Фішера – Снедекора показники мають дуже високу статистичну значущість, перевищуючи за F статистикою табличний показник в 11,9 раза. Коефіцієнт кореляції 0,92 дає змогу зробити надзвичайно важливий висновок про те, що ці три фактори чинять 92 % прямого впливу на розмір нелегального підприємництва. Коефіцієнт детермінації 0,85 вказує, що частка нелегального підприємництва, спричинена цими показниками, становить 85 %.

Для візуалізації залежності частки нелегального підприємництва від визначених сфер регулювання доцільно збудувати графіки співвідношень цих показників. На графіку нанесено лінійні тренди.

З нахилу лінії трендів видно, що частка нелегального підприємництва зростає з погіршенням регулювання (рейтингу) для кожного з факторів – пряма

лінійна залежність. Таким чином, сформована трьохфакторна регресійна модель прямої лінійної залежності частки нелегального підприємництва від показників Міжнародної торгівлі (МТ), Кредитування (Кр), Оподаткування (Оп) є статистично значущою, економічно обґрунтованою та дає змогу виділити головні чинники нелегального підприємництва.

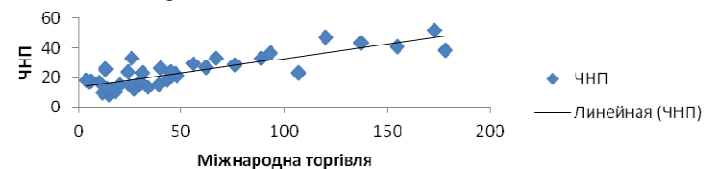

Рис. 1. Залежність частки нелегального підприємництва від міжнародної торгівлі

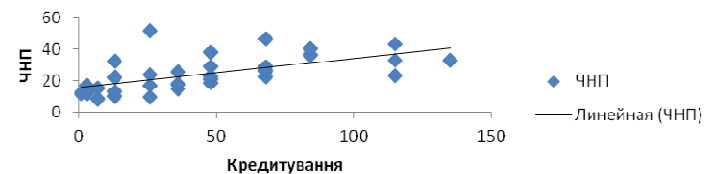

Рис. 2. Залежність частки нелегального підприємництва від кредитування

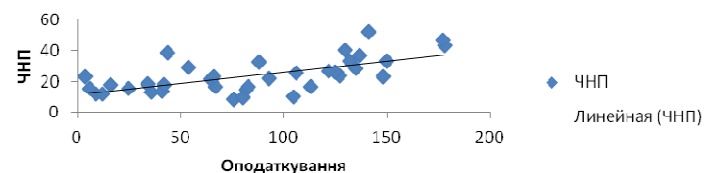

Рис. 3. Залежність частки нелегального підприємництва від оподаткування

Крок 3. На останньому етапі потрібно визначити ступінь впливу кожного фактора на нелегальне підприємництво, розрахувавши їх коефіцієнти еластичності [5] за формулою:

$$E = b \cdot \frac{\bar{x}}{\bar{y}}$$

де: b – коефіцієнт регресії відповідного фактора; \bar{x} – середнє значення фактора для всіх країн вибірки; \bar{y} – середнє значення нелегального підприємництва для країни вибірки. Чим більший отриманий коефіцієнт еластичності ($E_{MT} = 0,335$; $E_{Kr} = 0,163$; $E_{Op} = 0,126$), тим вищий ступінь впливу кожного фактора.

Висновки:

1. За результатами аналізу виявлено три статистично значущих фактори, які разом чинять 92 % прямого впливу на розмір частки нелегального підприємництва (коефіцієнт кореляції – 0,92) та формують 85 % її розміру (коефіцієнт детермінації – 0,85).

2. Вплив факторів на розмір ЧНП (еластичність) визначено в такому порядку: найвищий – Міжнародна торгівля (0,335), далі – Кредитування (0,163) та Оподаткування (0,126).

3. Для зменшення частки нелегального підприємництва потрібно покращити регулювання визначених сфер бізнес-середовища, з пріоритетом відповідно до ступеня їх впливу (еластичності).

Література

1. Friedrich Schneider. New Estimates for the Shadow Economies all over the World / Friedrich Schneider, Andreas Buehn, Claudio E. Montenegro // International Economic Journal, December 2010. – Vol. 24, No. 4. – Pp. 443-461.
2. Рейтинг легкості ведення бізнесу Всесвітнього банку "Doing Business 2008", September 26, 2007. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2008>.
3. Варналій З.С. Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації: монографія / З.С. Варналій, А.Я. Гончарук, Я.А. Жаліло та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. З.С. Варналія. – К.: Вид-во НІСД, 2006. – 576 с.
4. Генік О.В. Природо-заповідний фонд України: моделювання та прогнозування економічної діяльності: монографія / О.В. Генік, С.О. Козловський, Я.В. Генік. – Львів: Вид-во НЛТУ України, "Ліга-Прес". – 2011. – 304 с.
5. Козловський С.О. Основи економетрії: конспект лекцій / С.О. Козловський. – У 2-х ч. – Львів: Вид-во НЛТУ України. – 2005. – Ч. 1. – 202 с.
6. Мазур І.І. Детинізація економіки України: теорія та практика: монографія / І.І. Мазур. – К.: Вид-во НУ ім. Т. Шевченка, 2006. – 239 с.
7. Мандибура В.О. "Тіньова" економіка України та напрями законодавчої стратегії її обмеження / В.О. Мандибура. – К.: Парламентське вид-во, 1998. – 135 с.
8. Турчинов О.В. Тіньова економіка: закономірності, механізми функціонування, методи оцінки / О.В. Турчинов. – К.: Вид-во "Лібра", 1996. – 187 с.
9. Про затвердження Державної програми активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки Кабінет Міністрів України: Постанова, від 27.02.2013 р., № 187 // Урядовий кур'єр офіційне видання від 10.04.2013 р., № 67.

Гуменюк В.В. Определение факторов легализации предпринимательства

Использованы исследования легкости ведения бизнеса и размера теневой экономики государств мира. С помощью регрессионного моделирования обнаружены три сферы регулирования, от которых зависит размер доли нелегального предпринимательства: международная торговля, кредитование, налогообложение. Они оказывают 92 % влияния и формируют 85 % размера нелегального предпринимательства. Определена степень влияния каждого фактора: высокий – Международная торговля, далее – Кредитование и Налогообложение. Таким образом, для уменьшения доли нелегального предпринимательства, следует реформировать регулирование указанных сфер бизнеса.

Ключевые слова: частица нелегального предпринимательства, сферы регулирования предпринимательства, легкость ведения бизнеса, начало бизнеса, международная торговля, кредитование, закрытие бизнеса, налогообложение, защита инвестора, регистрация собственности, обеспечение контрактов, наем рабочих, коэффициент регрессии, коэффициент корреляции, коэффициент детерминации, коэффициент эластичности.

Gumenyuk V.V. Determination of Factors of Business Legalization

The research of doing business and the size of the black economy of the world is used. Due to the regression modelling three areas that affect the particle size of the illegal business are found, namely: international trade, crediting, taxation. They affect 92 % and create 85 % of its size. The degrees of influence of each factor are assumed to be the following: the highest – international trade, then – crediting and taxation. Thus, to reduce the proportion of illegal business the regulation of defined business areas should be reformed.

Key words: illegal business share, domains of business, business launching, international trade, crediting, employment.

ФІСКАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВАЖЕЛІ ВПЛИВУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Досліджено фінансово-економічні важелі впливу на фінансово-господарську діяльність суб'єктів малого бізнесу. Окреслено основні пріоритети державної політики у сфері малого підприємництва. Зазначено, що методом непрямого стимулювання підприємницької діяльності, а насамперед малих форм господарювання, потрібно вважати політику прискореної амортизації, яку широко використовують у розвинених країнах для прискорення обороту капіталу, вкладеного в активну частину необоротних активів на засадах оперативнішого впровадження у виробництво досягнень науково-технічного прогресу. Проаналізовано вплив змін ПКУ на малий бізнес. Відзначено пріоритетні завдання податкової політики в Україні.

Для конкретизації форм і методів фінансової підтримки малого підприємництва проаналізовано місце та роль малого підприємництва у структурі національної економіки, виявлено основні тенденції становлення і розвитку, особливості й пріоритети фінансової політики у процесі формування бізнесової стратегії. Зроблено узагальнення стосовно того, що найбільш дієвим серед фінансових методів стимулювання розвитку малого бізнесу є податкові важелі.

Ключові слова: податки, фінансова політика, податкова політика, ринкове середовище, фінансова підтримка.

Постановка проблеми. У сучасних умовах ринкової економіки України серед різноманітних проблем, які пов'язані із забезпеченням ефективного розвитку малого бізнесу, однією з головних є не результативне державне регулювання діяльності підприємств через податкову систему. А податкова система є основою фінансово-кредитного механізму державного регулювання, а також одним із найважливіших важелів впливу на економіку.

Значимо, що основи податкового законодавства в Україні були сформовані на основі нормативної бази, успадкованої від командно-адміністративної системи і включали закони, які визначали засади податкового регулювання. І в останні роки було вирішено реалізувати ідею на рахунок створення єдиного ПКУ. Доцільно відзначити і те, що сучасна вітчизняна податкова політика розроблялась під тиском обставин та без належного наукового обґрунтування й аналізу як макроекономічних, так і мікроекономічних наслідків запровадження різних податків та розміру їх ставок, без урахування світового та історичного досвіду формування й розвитку податкових систем.

Формуючи політику в галузі оподаткування, держава шляхом маневрування обсягами фінансово-бюджетних потоків, диференціації податкових ставок, повного або часткового звільнення від сплати податків окремих категорій платників може створювати необхідні передумови для зростання підприємницької і ділової активності, формувати сприятливу кон'юнктуру на ринку товарів і послуг, забезпечувати економічний ріст пріоритетних галузей і секторів національного господарства, повномасштабно виконувати соціальні програми. Держава регулює пропорції в економічній структурі виробництва, розподілу, обміну, споживання, кількісні параметри в розвитку продуктивних сил, використовуючи ті чи інші податкові інструменти.

¹ Наук. керівник: проф. Г.І. Башнянин, д-р екон. наук